

Marek Florek

Zabytki kamienne i krzemienne ze zbiorów tarnobrzeskiego Oddziału PTaIN

W posiadaniu tarnobrzeskiego Oddziału PTaIN znajduje się kilka zabytków kamiennych i krzemienianych znalezionych w większości w okolicy Tarnobrzega*. Są to tzw. Znaleźiska luźne, co do których brak jest informacji na temat okoliczności, czasu, kontekstu a czasem nawet miejsca ich odkrycia.

Zabytki te pochodzą z czasów od neolitu po okres halsztacki i zostaną poniżej omówione w kolejności chronologicznej. Ponieważ wszystkie zabytki prezentowane są na rycinach, zrezygnowano ze szczegółowego ich analizowania pod względem formalnym, ograniczając się do podstawowych informacji.

Zrezygnowano także z podawania konkretnych analogii do prezentowania zabytków, zamiast tego podając jedynie literaturę, gdzie takowe można odszukać.

1. Siekierka kamienna (tabl. I, 4)

miejsce znalezienia — Sulisławice gm. Łoniów

surowiec — łupek

wymiary — długość 8,5 cm

szerokość ostrza 5,5 cm

szerokość obucha 2,6 cm

maksymalna grubość 2,0 cm

opis — siekierka czworoboczna, stosunkowo smukła, płaski obuch lekko łukowate ostrze.

datowanie, przynależność kulturowa — neolit, cykl kultur wstęgowych

analogie — M. Kaczanowska, J.K. Kozłowski 1972, s. 105, ryc. 3, 8, 22

2. Siekierka kamienna (tabl. I, 5)

miejsce znalezienia — Komorna gm. Obrazów

surowiec — gnejs

wymiary — długość 8,2 cm

szerokość ostrza 6 cm

maksymalna grubość 3,1 cm

opis — siekierka soczewkowata w przekroju podłużnym i owalna w przekroju poprzecznym, z zaokrąglonym obuchem i płaskim ostrzem

datowanie, przynależność kulturowa — neolit, cykl kultur wstęgowych

analogie — A. Kulczycka-Leciejowiczowa 1968, s. 106, ryc. 81.

3. Siekierka krzemieniana, (tabl. II, 2)

miejsce znalezienia — Domaradzice gm. Bogoria

surowiec — krzemień pasiasty

wymiary — długość 12 cm,

szerokość ostrza 4,2 cm

szerokość obucha 2,7 cm

maksymalna grubość 2,4 cm

opis — siekierka czworosieczna, klinowa, formowana głębokimi odbiciami, gładzona na prawie całej powierzchni, częściowo uszkodzona

przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych, typ A siekier małopolskiej grupy KPL

analogie — B. Balcer 1975, s. 110, ryc. 25b—e; 1983, s. 142

4. Siekierka krzemieniana (tabl. II, 1)

miejsce znalezienia — Budy Stalowskie gm. Nowa Dęba

surowiec — krzemień świeciechowski

wymiary — długość 8,7 cm

szerokość ostrza 3,8 cm

szerokość obucha 2,5 cm

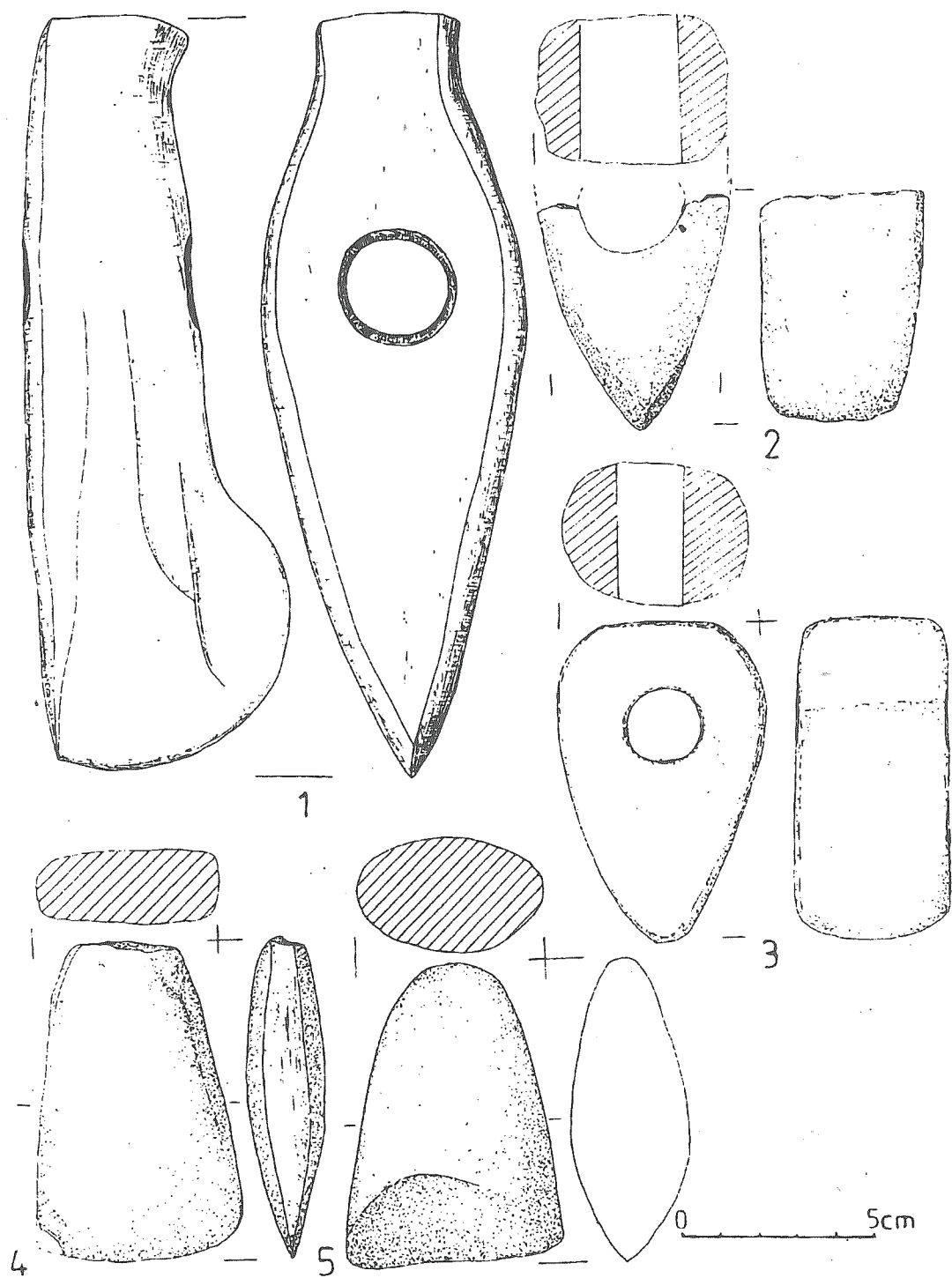
maksymalna grubość 2,5 cm

opis — siekierka czworoboczna, ze ściennowanym wtórnie obuchem, na powierzchni głębokie negatywy odbić, ostrze i częściowo jedna ściana gładzone, wyraźne ślady użytkowania i napraw

przynależność kulturowa — kultura pucharów lejkowatych

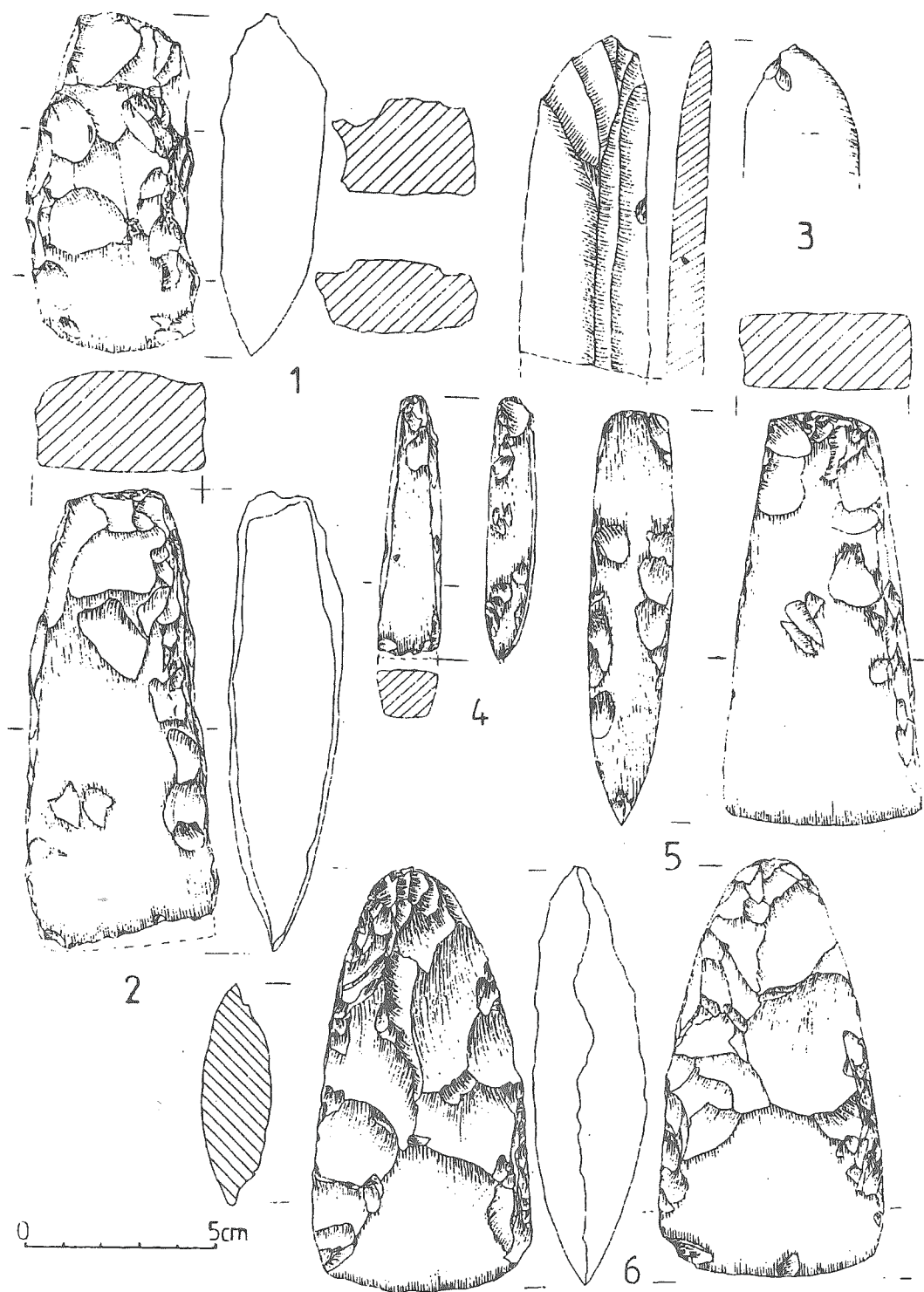
analogie — B. Balcer 1983, s. 142 nn.

* We wrześniu 1992 r. część zabytków przekazano do Muzeum Historycznego Miasta Tarnobrzega

Tabl. I. 1, 3 — miejscowość nieznana, 2 — Sobów gm. Grębów, 4 — Sulisławice, gm. Łoniów, 5 — Komorna, gm. Obrazów
 Taf. I. 1, 3 — unbekannte Ortschaft, 2 — Sobów, Gemeinde Grębów, 4 — Sulisławice, Gemeinde Łoniów, 5 — Komorna, Gemeinde Obrazów

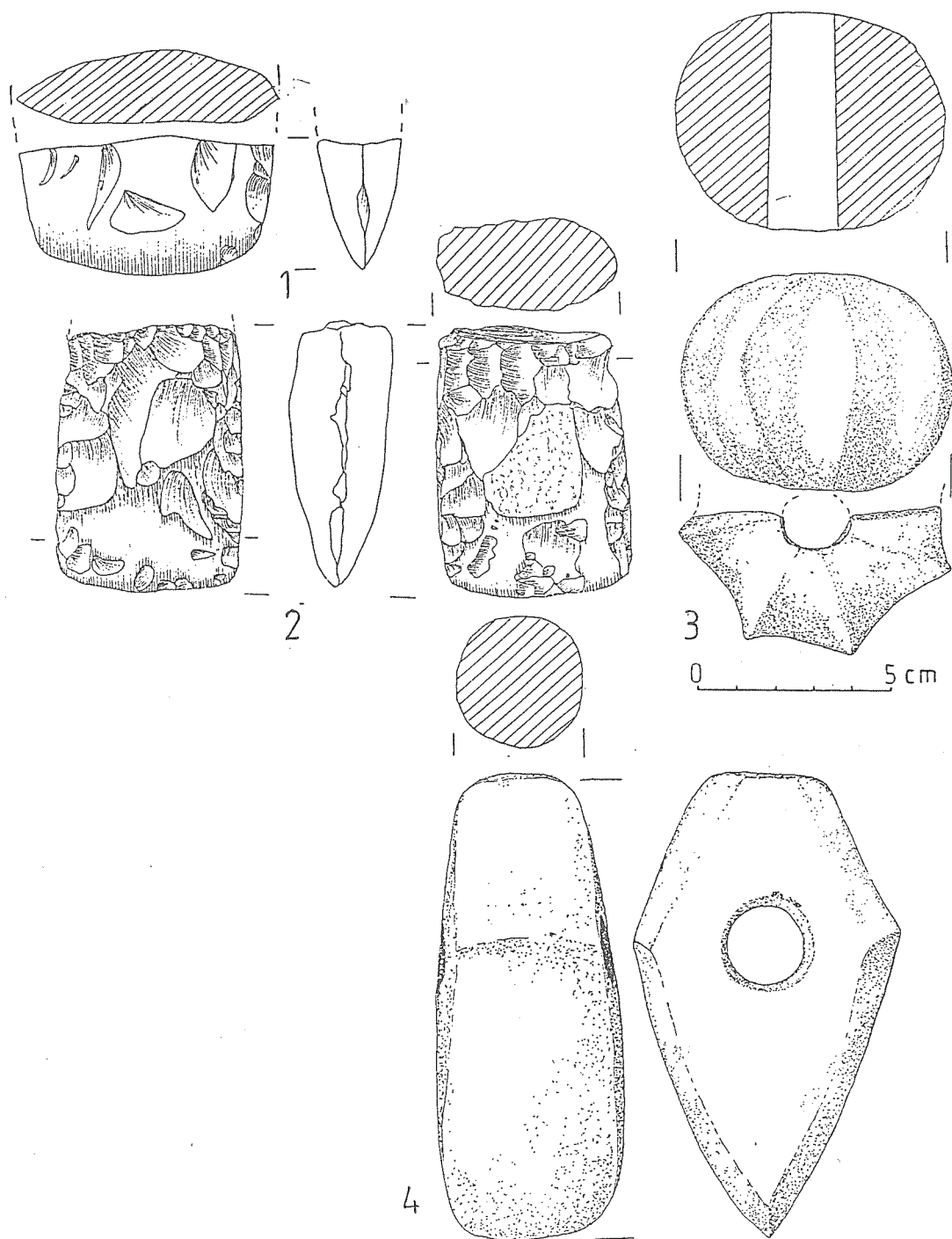
Табл. I. 1, 3 — неизвестна местность, 2 — с. Собув, гм. Гребув, 4 — с. Сулиславице, гм. Лонюв, 5 — с. Коморна гм. Образув

Tabl. II. 1 — Buda Stalowska, gm. Nowa Dęba, 2 — Domaradzice, gm. Bogoria, 3 — miejscowość nieznana, 4 — Tarnobrzeg, 5 — Durdy, gm. Baranów Sandomierski, 6 — Furmany, gm. Grębów

Taf. II. 1 — Buda Stalowska, Gemeinde Nowa Dęba, 2 — Domaradzice, Gemeinde Bogoria, 3 — unbekannte Ortschaft, 4 — Tarnobrzeg, 5 — Durdy, Gemeinde Baranów Sandomierski, 6 — Furmany, Gemeinde Grębów

Табл. II. 1 — с. Буда-Сталёвска, гм. Нова Демба, 2 — с. Домарадзице, гм. Богорья, 3 — местность неизвестна, 4 — г. Тарнобжег, 5 — с. Дурды, гм. Баранув Сандомерский, 6 — с. Фурманы, гм. Гренбув

Tabl. III. 1 — miejscowość nieznana, 2 — Tarnobrzeg, 3 — Sobów, gm. Grębów, 4 — Sulisławice, gm. Łoniów

Taf. III. 1 — unbekannte Ortschaft, 2 — Tarnobrzeg, 3 — Sobów, Gemeinde Grębów, 4 — Sulisławice, Gemeinde Łoniów

Табл. III. 1 — неизвестна местность, 2 — г. Тарнобжег, 3 — с. Собы, гм. Гренбув, 4 — с. Сулиславице, гм. Лониов

5. **Siekierka krzemienista** (tabl. II, 5)
miejsce znalezienia — Durdy gm. Baranów
surowiec — krzemień świeciechowski
wymiary — długość 11 cm
szerokość ostrza 5 cm
szerokość obucha 2,7 cm
grubość 2 cm
opis — siekierka czworościenna, klinowa, całkowicie gładzona,
przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych
analogue — B. Balcer 1983, s. 209
6. **Dłutko krzemienne** (tabl. II, 4)
miejsce znalezienia — okolice Tarnobrzegu
surowiec — krzemień wołyński
wymiary — długość 6,9 cm
szerokość ostrza 1,6 cm
szerokość obucha 1 cm
maksymalna grubość 1,1 cm
opis — dłutko czworościennie, w przekroju poprzecznym trapezowate, gładzone na całej powierzchni, obuszek uszkodzony
przynależność kulturowa — kultura amfor kulistych
analogue — B. Balcer 1983, s. 209
7. **Fragment wióra** (tabl. II, 3)
miejsce znalezienia — nieznane
surowiec — krzemień świeciechowski
wymiary — długość (zachowana) 9,8 cm
szerokość 3,3 cm
grubość 0,9 cm
przynależność kulturowa — środkowy-późny neolit, zapewne kultura pu-charów lejkowatych
analogue — B. Balcer 1983, s. 141, ryc. 22, 1, s. 144, ryc. 24, 6 s. 162, ryc. 28, 16
8. **Topór kamienny** (tabl. I, 1)
miejsce znalezienia — nieznane
surowiec — biały drobnopiezisty piaskowiec
wymiary — długość 20 cm
maksymalna szerokość 7,1 cm
grubość na wysokości otworu 4,5 cm
średnica otworu 2,7 cm
szerokość obucha 3,8 cm
szerokość ostrza 6,6 cm
opis — topór typu A wg podziału J. Machnika (1966, s. 104) kształtu łódkowatego, z łukowatym ostrzem i lekko zwisającym obuchem
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej (ogólnoeuropejski horyzont KCS)
analogue — Z. Krzak 1976, s. 96, ryc. 35; 1980, ryc. 68; J. Machnik 1966, s. 44, tabl. XXXIII
9. **Toporek kamienny** (tabl. I, 3)
miejsce znalezienia — nieznane
surowiec — piaskowiec
wymiary — szerokość ostrza 4,0 cm
długość 8,5 cm
szerokość obucha 3,5 cm
średnica otworu 2,0 cm
opis — niewielki krępy toporek, w przekroju poprzecznym prostokątny, spłaszczony, owalny w przekroju obuch, lekko łukowate ostrze, zbliżony do typu V J. Machnika (1966, s. 43, tabl. XLIII)
przynależność kulturowa — kultura ceramiki sznurowej
analogue — J. Machnik 1966, s. 43
11. **Siekierka krzemienista** (tabl. II, 5)
miejsce znalezienia — Furmany gm. Grębów
surowiec — krzemień pasiasty
wymiary — długość 10,8 cm
szerokość ostrza 5,5 cm
maksymalna grubość 2,7 cm
opis — siekierka dwuścienna, soczewkowata, kształt prawie trójkątny, z lekko wypukłymi bokami, obuch zaokrąglony, ostrze gładzone do prawie 1/2 wysokości okazu
datowanie i przynależność kulturowa — wczesny okres epoki brązu, zapewne kultura mierzanowicka
analogue — J. Kopacz 1975, s. 96 nn; J. Machnik 1978, s. 63 nn
12. **Siekierka krzemienista** (tabl. III, 2)
miejsce znalezienia — okolice Tarnobrzegu
surowiec — krzemień świeciechowski
wymiary — szerokość ostrza 5 cm
zachowana długość 6,8 cm
maksymalna grubość 2,1 cm
szerokość górnej części 4,3 cm
opis — siekierka zachowana fragmentarycznie, owalna w przekroju, ostrze gładzone po ułamaniu naprawiana — od górnej części odbita seria odłupków, być może celem ścienienia i stworzenia nowego obucha
datowanie i przynależność kulturowa — wczesny okres epoki brązu, zapewne kultura mierzanowicka
analogue — J. Kopacz 1975, s. 96 nn, J. Machnik 1978, s. 63nn
13. **Fragment siekierki krzemiennej** (tabl. III, 1)
miejsce znalezienia — nieznane
surowiec — krzemień pasiasty
wymiary — szerokość ostrza 6,5 cm
maksymalna grubość 2,0 cm
zachowana wysokość 3,6 cm
opis — zachowany fragment ostrza siekierki dwuściennej, całkowicie gładzonej, z jednej strony negatywy kilku głębokich odbić powstałych zapewne w trakcie eksploatacji
datowanie i przynależność kulturowa — wczesny okres epoki brązu
analogue — J. Kopacz 1975, s. 96 nn, J. Machnik 1978, s. 63nn

14. Toporek kamienny (tabl. III, 4)

miejsce znalezienia — Sulisławice gm. Łoniów

surowiec — gnejs

wymiary — długość 11,5 cm

maksymalna szerokość 6,7 cm

średnica obucha 3,3 cm

średnica otworu 2 cm

opis — toporek pięcioboczny, w przekroju poprzecznym prostokątny, z lekko zaokrąglonymi krótszymi bokami obuch okrągły, forma pośrednia między podtypem B typu I a podtypem A typu II wg klasyfikacji J. Fogla (1981, s. 165)

przynależność kulturowa — kultura łużycka

analogie — J. Fogel 1981, s. 165

15. Głowica kamienna buławki (tabl. III, 3)

miejsce znalezienia — okolice Sobowa gm. Grębów

surowiec — gnejs

wymiary — średnica ok. 6,5–7 cm.

średnica otworu ok. 1,1 cm

wysokość 5,5 cm

opis — zachowana w ok 1/2 kamienna głowica buławki, przekrój pionowy owalny, przekrój poziomy ośmioboczny z lekko wklęsłymi bokami

przynależność kulturowa — być może kultura łużycka

analogie — brak ścisłych analogii, buławki kamienne kultury łużyckiej publikuje J. Fogel (1981, s. 77)

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Balcer B.

1975 *Krzemień świeciechowski w kulturze pucharów lejkowatych. Eksploatacja, obróbka, rozprzestrzenienie*, Wrocław.

1983 *Wytwórczość narzędzi krzemiennych w neolicie ziem polskich*, Wrocław

Fogel J.

1981 *Broń ochronna i okazjonalna ludności kultury łużyckiej w dorzeczu Odry i Wisły*, „APolski”, t. 26, z. 1, s. 147–190.

Kaczanowska M., Kozłowski J. K.

1971 *Materiały kamienne z osady neolitycznej i eneolitycznej w Nowej Hucie — Mogile (stan. 48)*. „Materiały Archeologiczne Nowej Huty”, t. 4, s. 67–110.

Kopacz J.

1975 *Wstępna charakterystyka technologiczno-typologiczna wczesnobrązowego przemysłu krzemienno z Iwanowic woj. krakowskie*, „A. Polski”, t. 21, z. 1, s. 85–107.

Krzak Z.

1976 *The Złota Culture*, Wrocław.

1980 *Geneza i chronologia kultury ceramiki sznurowej w Europie*, Wrocław.

Kulczycka-Leciejewiczowa A.

1968 *Ze studiów nad kulturą ceramiki wstęgowej w Polsce*, „A. Polski”, t. 13, z. 1, s. 16–24.

Machnik J.

1966 *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław.

1978 *Wczesny okres epoki brązu* (w:) J. Machnik, B. Gediga, J. Miśkiewicz, W. Hensel — *Wczesna epoka brązu*, Prahistoria Ziem Polskich, t. II, red. W. Hensel, Wrocław.

Marek Florek

Stein— und Feuersteinfunde aus der Sammlung der Tarnobrzeger Abteilung der Polnischen Gesellschaft für Archäologie und Numismatik

Zusammenfassung

Es wurde hier die Sammlung von den aus der Gegend um Tarnobrzeg stammenden Stein— und Feuersteinfunden dargestellt. Alle sind es sog. lose Funde. Sie stammen aus dem Zeitraum vom Neolithikum bis zu der Hallstattzeit und repräsentieren den Zyklus der Bandkulturen

(Taf. I, 4, 5), die Trichterbecherkultur (Taf. II, 1–3), die Kugelampherkultur (Taf. III, 4, 5), die Schnurkeramik (Taf. I, 1–3), die Mierzanowice-Kultur (Taf. II, 6, Taf. III, 1, 2) und die Lausitzer Kultur (Taf. III, 3, 4).

Марек Флёрек

Каменные и кремнёвые памятники из собраний тарнобжегского отделения Польского Археологическо-Нумизматического Общества

Резюме

Представляется собрание каменных и кремнёвых памятников, происходящих из районов г. Тарнобжега. Все они — это т.н. свободные находки. Они происходят со времён от неолита по гальштатский период и представляют собой цикл ленточных культур (табл. I, 1–5),

культуры вронивидных сосудов (табл. II, 1–3), культуры шарообразных амфор (табл. II, 4, 5), культуру шнуровой керамики (табл. I, 1–3), межановицкую культуру (табл. II, 6; табл. III, 1, 2) и лужицкую культуру (табл. III, 3, 4).